

Philo.

Std-XII

1st ~~Unit Test~~

Marks-50

Time-2hr
Philosophy

November 2022

Subject-

Q1)A) Fill the blanks with correct alternatives-
(5)

- (1) Experience of _____ objects is about the form color, shape, size, type etc of object.
(material, imaginary, philosophical).
- 2) Instruments and experiments are necessary to acquire _____ knowledge. (subjective, inter-subjective, objective)
- (3) According to Charvaka, when different material substances come together in a peculiar combination then _____ is manifested. (consciousness, intellect, insight)
- (4) According to Buddhism _____ is the essential nature of Sat/real. (purity, impermanence, permanence)
- (5) _____ proposed the theory of body-mind interactionism. (Descartes, Plato, Hume)

B) Identify the odd word out-

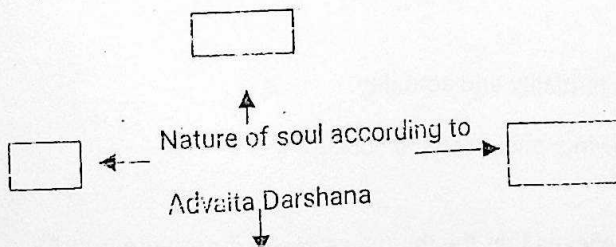
(4)

- 1) Plato, Aristotle, Descartes, Spinoza, Charvaka
- 2) Jain, Buddha, Vaishekha, Sankhya, Leibniz
- 3) Material Cause, Formal Cause, Final Cause, Thought Cause
- 4) Thales, Anaximenes, Heraclitus, Descartes

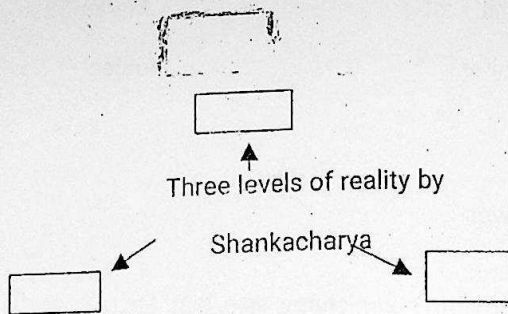
C) Complete the concept map/flow chart-

(6)

1)

Edit with WPS Office

Q2) Answer the following questions in 20-25 words-
(10)

- 1) How many substances are given by Vaishikhas? What are they?
- 2) What is the dialectical method given by Hegel?
- 3) What are the two important questions asked in Indian tradition regarding causation?
- 4) Why is Sankhya's 'Satarkyavada' called 'Parinamvada'?
- 5) According to Democritus what is the nature of soul?

Q3) A) Distinguish Between-
(6)

- 1) Satarkyavada and Astarkyavada
- 2) Dualism and pluralism

B) State with reason whether the following statements are True or False.

(4)

- 1) Leibniz was a monist.
- 2) There is a relation between potentiality and actuality.

Q4) Write a dialogue on the following philosophical concept-
(5)

Helping your classmate who believes that the things we see in dream are real, to

Understand

the concept of 'Pratibhasik Sat'

Q5) Answer any one question in 150 to 200 words
(10)

- 1) Explain Plato's notion of self.
- 2) Explain the four types of classification of change given by Aristotle

ARTS - ECO

RIZVI COLLEGE OF ARTS SCIENCE AND COMMERCE

Class: SYJC

Terminal Exam

Subject: Economics

Marks: 50

Academic year: 2023-24

Time: 2 hours

Note:

1. All questions are compulsory
2. Draw neat tables/diagrams
3. Figures to the right indicate full marks
4. Write answers to all main questions on new pages.

Q 1 (A) Complete the correlation

5marks

- 1) Micro economics: Slicing method :: Macro economics :
- 2) Fan in summer : Time utility :: sweater in shimla :
- 3) Labour : indirect demand :: cloths
- 4) demand curve : :: supply curve : upward
- 5) Pen and ink : complementary goods : car and milk :

(B) Give economic terms:

5marks

- 1) Study of large economic unit.
- 2) Want satisfying capacity of a commodity.
- 3) A commodity which can be put to several use.
- 4) Number of firms producing identical product
- 5) A change in quantity demanded of one commodity due to a change in the price of another commodity

Q2 (A) Identify and explain the concept from the given illustrations (Any Two) 4marks

- 1) Ruksana paid wages to workers in her factory an interest on her bank loan
- 2) Pari has bought most desirable Apple iphone 11 pro
- 3) Arun kept aside 50kgs out of 400kg of wheat produce in his farm for his family,

(B) Distinguish between (Any Two)

4marks

- 1) Micro economics an Macro economics
- 2) Extension of demand and contraction of demand.
- 3) Stock an Supply

Q3: Answer the following questions (Any Two)

8marks

- 1) Explain the assumptions to the Law of Demand.
- 2) Write a note on types of demand.

- 3) Calculate a quantity index number of the given data.

Commodity	Quantity in 2015	Quantity in 2017
A	50	80
B	70	100
C	80	120

Q4: State with reason whether you agree or disagree with the following statements. (Any Two) 8marks

- 1) There are no exceptions to the Law of demand.
- 2) Public monopoly is the profit orientated
- 3) There are many theoretical difficulties' in the measurement of national income.

Q5: Study the following table/ figure/ passage and answer the questions (Any Two) 8marks

- 1- Read the passage and answer the questions:

The union minister for finance and corporate affairs Smt Nirmala Sitaram presented the union budget 2021-22 in parliament, which is the first budget of this decade and also a digital one in the backdrop of unprecedented COVID 19 crises. Laying a vision for Atma Nirbhar Bharat she said this as an expression of 130 cores Indians who have full confidence in their capabilities and skills. She said that budget proposals will further strengthen and Sankalp of nation, first doubling farmers income strong infrastructure, healthy India, good governance opportunities for youth, education for all women empowerment and inclusive development among others. Additionally also on the path to fast implementation are 13 promises of the budget 2015-16, which were to be mineralized during the Amrut Mahotsav of 2022 on 75th year of independence.

The budget proposal of 2021-22 rests on 6 pillars- health and well being, physical and financial capital infrastructure, inclusive development human capital, innovation, minimum government and maximum governance.

1. Who presented the budget 2021-22 in the parliament?
2. What was the view of Smt Nirmala Sitaraman on Atma Nirbhar Bharat?
3. On what points the budget 2021-22 is based?
4. Express your opinion about the budget in two sentences.

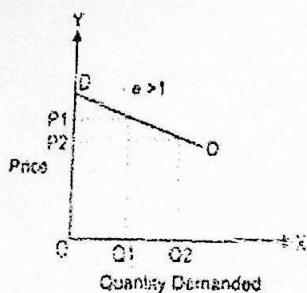
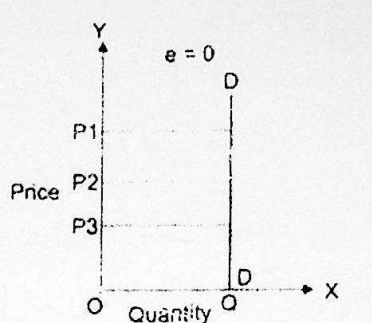
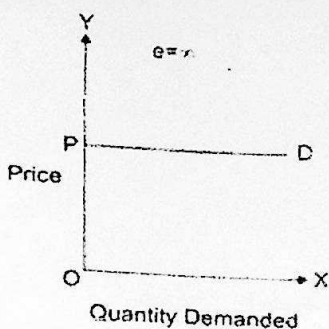
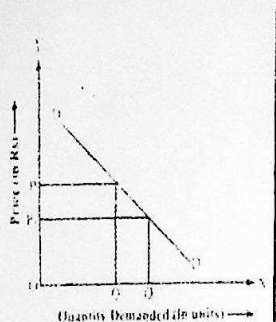
- 2- Observe the following table and answer the questions.

Price per Kg	Consumer A demand	Consumer B demand	Consumer C demand	Market demand
25	16	15	12
30	12	11	10
35	10	9	8
40	8	6	4

1. Complete the market demand schedule.
2. Draw market demand curve based on above market demand schedule.

3 - Observes the following chart and answer the following.

Identify the price elasticity of demand from the following diagrams:

Q-6 Answer in detail (Any one)

8marks

- 1) State and explain the law of demand with exceptions.
- 2) Explain the Law of Diminishing Marginal Utility with its assumption.

First Terminal Examination

Subject: History

Class: SYJC

Time: 2 hrs

Marks: 50

Q.1.(A) Choose the correct alternative and complete the statement. (5)

1. In C.E. Nicolaus Copernicus told the world that the centre of our planetary system is the 'Sun' and not the 'Earth'.
(1543, 1563, 1555)
2. It is said that the European natural scientists of the 17th century laid the foundations of modern
(Medival, science, Chemistry)
3. is a part of imperialism.
(Decolonisation, colonialism, industrial)
4. The British established 'East India Company' on 31st December
(1900, 1700, 1800)
5. criticised this act in very severe terms and gave up his title (Sir).
(Ravindranath Tagore, Dr. T.b kunha, Gandhi ji)

(B) Find the incorrect pair from every set and write the correct one. (3)

1. Group 'A' Group 'B'

1. Togoland	German colony
2. Egypt	British colony
3. Orange Free State	Dutch colony
4. Ivory Coast	Portuguese colony

2. Group 'A' Group 'B'

1. Brahmo Samaj	Raja Ram Mohan Roy
2. Satyashodak Samaj	Mahatma Jotirao Phule
3. Paramhansa Sabha	Maharshi Vitthal Ramji Shinde

Ramkrishna Mission Swami Vivekanand

Group 'A' Group 'B'

Kunwar Sinh	Lucknow
Nanasaheb Peshwa	Kanpur
Queen Lakshimibai	Jhansi
Chimasaheb	Kolhapur

12.(A) Write the names of historical places/ persons/events. (3)

- 1) In 1917, he took up the issues of the farmers in Champaranya in Bihar.
- 2) Three battles between the British and the French from 1744 to 1763 C.E. These are known as
- 3) A mercenary trained under the French was hired by Sadashivraobhau Peshwa in the Maratha army as the chief of artillery.

B) Choose the correct reason and complete the sentence. (3)

The British wanted to gain control over Myanmar, because

- a) they wanted to expand their empire.
- b) it was very important for them to control the natural resources and the market in Myanmar.
- c) they wanted to be on the forefront in the colonial competition amongst the European nations.
- (d) they wanted to teach a lesson to King Thibaw of Myanmar.

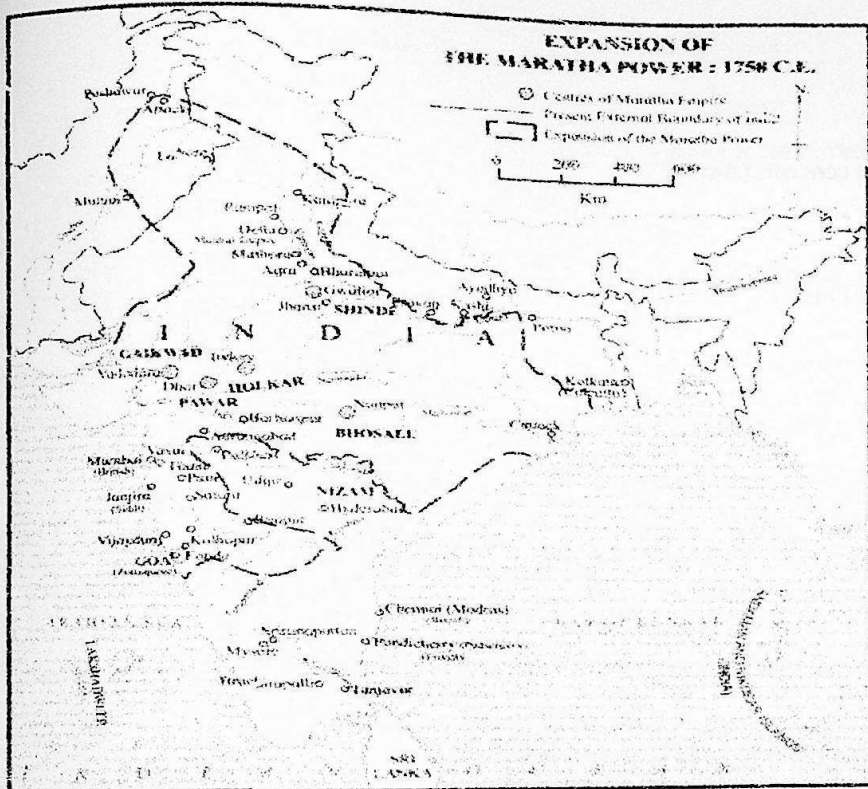
Chhatrapati Shivaji Maharaj levied octroi on the salt trade to --

- a) oppose the Portuguese
- b) stop the British trade of salt
- c) raise funds for Swarajya

The first Europeans to arrive in India -

1. The place where the Portuguese stored ammunition --
2. They honoured Chhatrapati Shivaji Maharaj with tributes for ensuring the safety of their factories and issuing trading permits --
3. The British agent at Jaitapur --
- d) oppose the colonialists

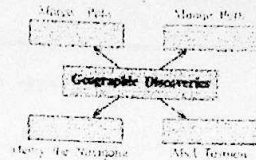
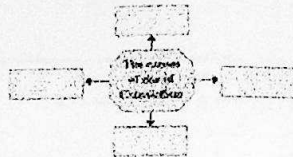
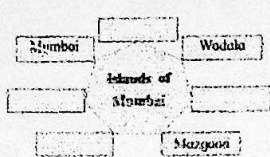
(2)

2. Where did the French establish their colonies on the east coast of India?

Q.4. Complete the concept map.

(6)

Q.5. Write short notes/Explain the concepts (Any 3)

(6)

- 1) European Crusades
- 2) Colonialism
- 3) 'Quit India' Movement of 1942
- 4) Ramkrishna Mission
- 5) Portuguese and Maratha Empire

Q.6. Explain the statements with reasons (Any 2)

(6)

1. Queen Elizabeth granted permission to the company to trade in the eastern countries.
2. The Indian rulers had to obtain cartaz.
3. In Kolhapur state, there used to be keepers of forts, called 'Gadkari'.

Q.7. State your opinion. (Any 2)

(6)

1. According to Swatantryaveer Savarkar, the Independence War of 1857 was the First War of Independence.
2. In 1873, Mahatma Jotirao Phule founded 'Satyashodhak Samaj' in Pune.
3. The company started building forts in India as part of their strategy.

Q.8. Answer the following questions in detail. (Any 1)

(5)

1. Write about Chhatrapati Shivaji Maharaj's policies regarding the European traders as seen in his Adnyapatra.
2. What were the social reforms on which Raja Ram Mohan Roy put a great emphasis?

Q.9. Answer the following questions with the help of given points. (Any 1)

(5)

1. Geographic Discoveries and Explorers
 - a) Marco polo b) Ibn batuta c) Vasco da gama

2. Causes of the Rise of Colonialism

1. Industrial Consequences 2. Requirements of Raw Material 3. Investing Surplus Capital.

TERMINAL EXAM 2023-24

STD: - SYJC
SUB: - SOCIOLOGY

TIME: - 2 HRS
MARKS: - 50

Q1) A Fill in the blanks and rewrite the sentences: -

(03)

1. The term used for slums in Delhi is _____. (Ahatas, bastees, jhuggi)
2. _____ is a socio-economic phenomenon. (Addiction, poverty, status)
3. _____ is a person whose biological sex does not match one's physiological sense of self. (Gay, trans gender, bisexual)

B) Correct the incorrect pair and rewrite it : -

(03)

1. a) Gujarati	Indo-Aryan
b) Telugu	Dravidian
c) Munda	Austro-Asiatic
d) Oraon	Kirata
2. a) Totemism	James Frazer
b) Animism	Robert Marett
c) Naturism	Max Mueller
d) Manaism	Robert Marett
3. a) Avesta	Zoroastrianism
b) Quran	Islam
c) Bible	Judaism
d) Tripitakas	Buddhism

C) Identify the appropriate term and rewrite the sentences: -

(63)

1829, Class, Secularism, 1955, Status.

1. Diversity based on economic and educational criterion.
2. The Hindu Code Bill.
3. Respect and tolerance of all faith.

D) Correct the underlined word and rewrite the sentences: -

(03)

1. Economic conflict is one of the worst blots on national reputation.
2. The Theosophical Society was the initiative of Mahatma Gandhi.
3. Each village has its own deity called Gram Panchayat.

6/11/23

Q2) Write short notes: - (Any 2)

(08)

1. Colonial Period
2. Post Independence India
3. Religious Diversity

Q3) Differentiate between: - (Any 2)

(08)

1. Rural community and Tribal community.
2. Caste diversity and Class diversity.
3. Sikhism and Islam.

Q4) Explain the concept with suitable examples: - (Any 1)

(04)

1. Gender Diversity.
2. Communalism.

Q5) State whether True or False with Reason: - (Any1)

(04)

1. Regionalism refers to loyalty to one's State or region before one's country.
2. Status of women improved during the Later Vedic period.

Q6) Give your personal response: - (Any 1)

(04)

1. Jainism and Buddhism are perceived as protest religion.
2. There is need for Educational transformation in India.

Q7) Answer in detail Any 1 (Approx. 150 words)

(10)

1. What does Unity mean? Explain the challenges to National Unity in India.
2. What are the problems faced by Urban community? Provide remedial measures.

Std-XII

1st Unit Test.

Marks-50

Time-2hr

November

Subject-Logic

Q1) A) Fill in the blanks With Suitable Words From The Bracket-

(6)

1) The rule of Addition is based on the basis truth of _____. (Conjunction/Disjunction)

2) A _____ is neither true nor false. (Propositional Function, Proposition)

3) The expression 'Given anything' is an _____ Quantifier. (Existential/Universal)

4) In _____ proposition both the terms are Distributed. (E/I)

5) There is a relation of _____, between 'A' and 'I' propositions (Sub-altern/Sub-contrary)

6) Observation is _____ to facts. (Faithful, Unfaithful)

B) State whether the following statements are True or False-

(4)

1) In Conversion, the quality of proposition changes.

2) 'O' Proposition stands for a particular negative proposition.

3) Proportional function contains at least one bound variable.

4) The _____ can be applied to the part of statement. (rules of inference/rules based on rule of replacement)

Q2) A) Recognise with reason the formal fallacies committed in the following categorical syllogisms

(6)

1) All hill stations are tourist places.

All tourist places are famous.

All famous places are crowded.

Therefore all hill stations are crowded.

2) No plants are trees.

No trees are medical herbs.

Therefore no medicinal herbs are plants.

3) No stones are diamonds.

Some diamonds are costly.

Therefore some costly things are stones.

B) Construct formal proof of validity for the following arguments (any two)-

(6)

(1) $(x) (Ax \supset \sim Px)$

(2) $(1) (x) [(Jx \vee Kx) \supset Lx]$

(2) $(\exists x) (Ox \cdot Px) \quad \therefore (\exists x) (Ox \cdot \sim Ax)$

(2) Ka

(3) $(\exists x) \sim Lx$

$\therefore (\exists x) \sim Jx$

Q3)A) Symbolise the following proposition using appropriate quantifiers and propositional function given the bracket-(any four). (4)

- 1) No mammals lay eggs. [$Mx \rightarrow x$ is a mammal] [$Ex \rightarrow x$ lays eggs]
- 2) Every child is innocent. [$Cx \rightarrow x$ is a child] [$Ix \rightarrow x$ is innocent]
- 3) Some men are not honest. [$Cx \rightarrow x$ is a man] [$Hx \rightarrow x$ is honest]
- 4) Few children are swimmers. [$Cx \rightarrow x$ is a child] [$Sx \rightarrow x$ is a swimmer]
- 5) Giants don't exist. [$Gx \rightarrow x$ is a giant] [$Ex \rightarrow x$ exists]

B) Give converse and obverse of the following statement-(any three) (6)

- 1) All Indians are patriotic.
- 2) No social workers are managing directors.
- 3) Salesmen are never introvert.
- 4) All sports-men are energetic.

Q4) Give Opposite Of Following Proposition (6)

- 1) All red vehicles are the best buses. [Contradictory, Contrary]
- 2) No crows are white. [Contrary, sub-altern]
- 3) Whoever works is paid. [Contrary, Sub-altern]

Q5) Answer the following question- (12)

- 1) Explain the traditional square opposition of proposition with diagram.
- 2) What are the conditionals of good obversion.

F C

First Terminal Examination

SUB: Foundation course

Time; ~~2~~ 2 hrs

CLASS: SYJC

MARKS: 60

Q.1. select the correct alternative and rewrite the statement (6)

1. Indian economy basically an economy.
(Agricultural , Trade, Business)
2. is identifiable.
(Objective, goal, employment)
3. Every person buys with certain.....
(Interest, leaner, motive)
4. The first part of the project gives general information about the _____.
(Entrepreneur, Business, Raw material)
5. In SWOT analysis S stands for...
(Sale, service, strength)
6. Net work analysis is a technique of sequences and _____ of a project.
(staff, scheduling, sales)

B. match the pair. (4)

Group A.	Group B
a)SWOT	1982
b)DIC.	Land and building
c) mitcom.	Strength and weakness
d) Fixed capital.	District industries center

C. State wheather the statement is true or false. (4)

1. Labour is an important factor in any organisation.
2. The DIC were established in June 1978.
3. In decision making we require alternative resources.
4. Publicity means spreading false information about a certain activity.

Q.2. define and explain. (Any 4). (12)

- 1.wage employment
2. Consumer behaviour
- 3.entrepreneurial goal setting
- 4.Home based employment
5. Human resource

Q.3. Write short notes: (Any 4) (12)

- 1.SWOT analysis

2. SISI

3. buying motive

4. Publicity and advertisement

5. Characteristics of goal

Q.4. Answer in brief (any 4)

(12)

1. Explain the importance of trading business.

2. Explain the importance of consumer behaviour

3. what are the factors affecting consumer buying?

4. Explain Net work analysis.

5. Explain the procedure for selection of machinery for the project.

Q.5 Answer the following questions:

(12)

A) Explain the need of project appraisal. (6)

B) what is SWOT Analysis? Explain in detail. (6)

Or

A) What is working capital? Explain its types. (6)

B) Explain the qualities of a good entrepreneur.(6)

Terminal Exam 2023

Class:- SYJC

M.Marks:- 50

Subject:- English

Time:- 2 Hrs

Q.1 Read the extract and complete the activities given below:

12 M

It was more than an hour and I was still there searching for a suitable tree to climb and get secured. ‘

“Turn back to the trail you left, “ my mind was telling me. But there were no signs of the trail. I had no other way to climb the hillock before me. There were more hillocks, and some more around the one I was standing. Near my feet were the dried-up droppings of Sloth Bear. “The Sloth Bears of Umbarzara must be out in open sniffing for food ‘ “. I cautioned myself. Thinking of averting all sorts of eventuality’ I made a move. I ran down the hillock that I climbed up at a frantic speed. The west was to my right-hand side now. The evening breeze flew through my wet curled hair. My stomach was aching , I kept walking in hope.

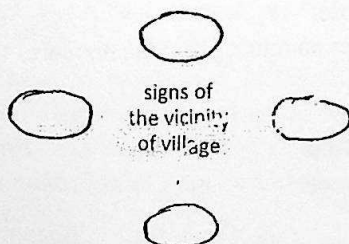
After around 50 steps I found a bright red soil trail. I found my silver lining on this trail. There were marks of bicycle wheel on this trail. That was a big consolation for me, “There must be a village nearby,” I reassured myself. More questions resurfaced, ‘How far is the village? And where? In which direction?’

I climbed one more hillock and tried to locate signs of human civilisation. My legs were trembling. As I reached the top of the hill, I jumped with joy. I heard the sounds of people talking in the loudspeaker. In a jiffy, I ran down the hill, towards the sound with full vigour. I stumbled and fell down. Saw droppings of Blue Bulls nearby. Struggled, stood up and decided which direction to move on. The signs of civilization were visible. The tiny sleepy village of Pitezari was visible through the green woods. The lantern of Rajiram Bhalavi's farm, the loudspeaker installed for Keshav Bhalavi's marriage, all were in clear sight. Turned left to spot the village lake and familiar hillock 'Suihudaki'. The dog barked to welcome me to the village.

The first thing I did was to take a bath. The shaking of limbs had lessened a bit. The stomach ache started again. Ate to the full and then slumped onto the cot. Lying awake looking at the star- studded sky. I spoke to myself, "There still exists a jungle where we can get lost, isn't this our good luck?"

A.1. Complete the given web:

2M

A.2. Write four sentences that show that the writer was frightened.

2M

A.3. Explain what is called 'silver lining of the trail' by the writer and why. 2M

A.4. Describe how you relax at the end of a tiring day. 2M

A.5. Do as directed 2M

(I) I found a bright red soil trail. (Rewrite beginning with 'A.....')

(II) I had no other way to climb the hillock before me. (Rewrite as an affirmative sentence.)

A.6. Choose the correct phrases/expressions from those given in the brackets and fill in the blanks: (time and again, to one's heart's content, frantic speed, in a jiffy) 2M

i) All their educational problems were sorted out..... because of the funds given by a NGO.

ii) Raj ran at a to catch the train.

B) Grammar (Non – textual)

B.1. Do as directed: 3M

i) We can accept our life gracefully. (Rewrite using modal auxiliary showing compulsion)

ii) As I entered the post office , the Post Master presented me with a telegram. (Begin the sentence with " No sooner ...)

iii) It was thoroughly enjoyable. (Rewrite as an exclamatory sentence.)

B.2. Spot the error/s in the given sentence and rewrite the correct sentence. 1M

He is youngest boy in group.

C) Mind Mapping 3M

Develop a Mind Mapping using your own ideas and concepts to develop the topic

'Proper Time Management'.

i) Using the title connect your thoughts

ii) Use your own design for branching and general structure.

iii) Try making 2-3 main and 2-3 subbranches.

Q. 2. (A) Read the extract and complete the activities given below: 10M

A foot and light-hearted I take to the open road,

Healthy, free, the world before me,

The long brown path before me leading wherever I choose.

Henceforth I ask not good fortune, Henceforth I whimper no more, postpone no more, need nothing,

I myself am good-fortune,

Done with indoor complaints, libraries, querulous criticisms,

Strong and content I travel the open road.

The earth, that is sufficient,

I do not want the constellations any nearer,

I know they are very well where they are,

I know they suffice for those who belong to them. Still here I carry my old delicious burdens,
I carry them, men and women, I carry them with me wherever I go,
I swear it is impossible for me to get rid of them in return.

- A1. Pick out four lines to prove that the poet is prepared to enjoy every moment his Journey. (2)
A2. Analyse the line – I asked not good fortune, I myself am good fortune. (2)
A3. Explain the importance of long path/road in man's life. (2)
A4. Identify and explain the figure of speech in the following line. (2)
Still here I carry old delicious burdens. (2)
A5. Write two to four lines of Free Verse on the topic "The road that leads to my college". (2)

B. Poetic Appreciation:

4M

Read the given extract and write an appreciation of the poem using the following points.

Is anybody happier because you passed his way?
Does anyone remember that you spoke to him today?
This day is almost over, and its toiling time is through;
Is there anyone to utter now a kindly word of you?
Did you give a cheerful greeting to the friend who came along?
Or a churlish sort of "Howdy" and then vanish in the throng?
Were you selfish pure and simple as you rushed along the way,
Or is someone mighty grateful for a deed you did today?
Can you say tonight, in parting with the days that's slipping fast,
That you helped a single brother of the many that you passed?
Is a single heart rejoicing over what you did or said;
Does a man whose hopes were fading now with courage look ahead?

Points:

- (i) Title of the poem, name of the poet.
- (ii) Theme
- (iii) Poetic devices, language
- (iv) Values
- (v) Your opinion about the poem.

Q.3.A. Complete the activities as per the instructions given below:

4M

(1) Draft a virtual Message:

You are Gopal, a receptionist, in the office of a company manufacturing garments. A sales manager Mr. Deshmukh visited and handed over the sales report to be submitted to the general manager who was busy attending a meeting.

Mr. Deshmukh: Hello! I am here to submit the available sales report to the General Manager.

Gopal: I am sorry but the General Manager is in the meeting. Can you leave a message for him along with the reports?

Mr. Deshmukh: Sorry, I have to leave immediately to collect the other reports. Please inform the General Manager, that I had to leave immediately and I will see him in the evening at 5:30 P. M. with other reports. Thank you.

As a receptionist draft a virtual message for the General Manager.

A.2. Interview Questions:

4M

Imagine, you have to conduct an interview of a teacher who recently received the Ideal Teacher Award from the State Government. With the help of the given points,

Draft questions for an interview.

(Area of success, inspiration, strength, message)

A.3. Speech writing

4M

Write a short speech in about 100 - 150 words to be delivered in your college on 'Tree Conservation' on the occasion of 'The World Earth Day', with the help of the following points:

- * Air, water and noise pollution.
- * Depletion of natural resources.
- * Trees prevent soil erosion.
- * Live in harmony with nature.

Q.4.A. Choose the correct answer from the box given below which define the elements of a novel:

2M

Character, Theme, Style, Novella, Behaviour

- (1) The language and techniques used by the author for his narration ----
- (2) The central idea in the novel ----

B. Describe how Ricky Braithwaite manage to bring about a change in the behaviour of his students.

3M

Terminal Exam

com
ENG

Subject: English

SYJC

Max Marks: 50

Q.1 A. Read the given extract and complete the activities given below: [12 Marks]

I was quite happy getting into IIT, but my joy was short-lived. At Solapur, I had not seen any building which was more than three storeyed. Mumbai however was full of skyscrapers. At IIT, most of the students and professors used to converse in English whereas my English was very poor. I had my entire education in Marathi. My spoken English was quite pathetic. Not only did I have a very weak vocabulary, but, my pronunciation also was terrible and my construction of English sentences very awkward to say the least. Due to all this, I was feeling quite lonely and terrified in Mumbai in general and IIT in particular. I had developed an inferiority complex and wanted to run away from IIT and even Mumbai. One day, I was sitting at my mess table in the hostel sipping tea when a senior guy came and sat on the chair adjacent to me. He was a convent educated guy with fairly sophisticated English-at least spoken or colloquial English. He was a bit arrogant and wanted to pull my leg. He tried to engage in some conversation with me and started pointing out errors in just about every sentence or everything that I said. After about 5 minutes he walked away after insulting me.

I felt extremely humiliated and upset. As it is, I was feeling quite depressed and diffident and this incident was the last straw. I was almost broken. I felt out of place there and literally wanted to run away to Solapur that very moment. However, it was only my self-esteem which stopped me. Suddenly, a feeling of determination and strength came over me and gripped me.

A1. Choose and rewrite the two correct statements from the following: [2 Marks]

- (a) The writer had his entire education in English
- (b) ~~(b)~~ The writer wished to run away from IIT and even Mumbai.
- (c) The senior guy was co-operative and he encouraged the writer
- (d) The writer could overcome his feeling of depression with his own efforts

A2. The writer developed an inferiority complex during his stay in Mumbai. Enlist the causes: [2 Marks]

- (a) _____
- (b) _____
- (c) _____
- (d) _____

A3. Point out the qualities of the writer that you have come across while reading the extract: [2 Marks]

Negative qualities: I) _____ II) _____

Positive qualities: I) _____ II) _____

A4. Give any four suggestions to improve English communication skills. [2 Marks]

A5. Language study: [2 Marks]

(1) 'I was quite happy getting into IIT but my joy was short-lived'

(Choose the correct alternative showing Proper use of 'though').

- a) Though I was quite happy getting into IIT but my joy was short-lived
- (b) I was quite happy getting into IIT though my joy is short-lived
- (c) Though I was quite happy getting into IIT my joy was short-lived
- (d) I was quite happy though getting into IIT my joy was short-lived

(2) 'I felt extremely humiliated and upset.' (Identify the correct exclamatory form of the above sentence)

- (a) What humiliated and upset I felt!
- (b) How humiliated and upset I felt!
- (c) How extremely humiliated do I feel !
- (d) What a humiliated and upset I felt !

A6. Match the following words in column "A" with their antonyms in Column "B" [2 Marks]

Column 'A'		Column 'B'	
a)	diffident	i	humble
b)	humiliated	ii	superiority
c)	arrogant	iii	confident
d)	inferiority	iv	exhilarated

Q.1 (B) Language Study (Non-Textual Grammar) [4 Marks]

B1 Do as directed: [3 Marks]

(i) Both the Partners have signed this agreement in haste. (Identify the Correct Passive Voice form of the above sentence from the alternatives given below)

- (a) This agreement had been signed in haste by both the partners.
- (b) This agreement has been signed in haste by both the partners.
- (c) This agreement have been signed in haste by both the partners.
- (d) This agreement was signed in haste by both the partners.

(ii) I asked my sister, "What can I do for you in this matter?"

(Identify the correct Indirect Speech form of the above sentence from the alternatives given below.) (a) I asked my sister what I could do for her in that matter.

- (b) He asked his sister what he could do for her in that matter
- (c) I asked my sister what he could do for her in this matter
- (d) He asked my sister what she could do for her in that matter.

(iii) As soon as he left the house, he met with an accident.

(Identify the correct 'No Sooner than' form of the above sentence from the alternatives given below.)

(a) No sooner does he leave the house than he met with an accident.

(b) No sooner had he left the house than he met with an accident.

(c) No sooner did he leave the house than he met with an accident.

(d) No sooner do he leave the house than he met with an accident.

B2. Spot the error in the given sentence and rewrite the correct sentence. [1 Mark]

She has been worked in this office since 1996.

Q1. C. Mind Mapping: Develop a mind mapping frame /design using your ideas/thoughts/concepts to illustrate/develop on the topic: ' Best sources of Entertainment.' [3 Marks]

Q2.A. (Poetry & Appreciation)

[10 Marks]

Read the extract and complete the activities given below:

Weavers, weaving at break of day,

Why do you weave a garment so gay?...

Blue as the wing of a halcyon wild,

We weave the robes of a newborn child.

Weavers, weaving at fall of night.

Why do you weave a garment so bright?...

Like the plumes of a peacock, purple and green.

We weave the marriage-veils of a queen

Weavers, weaving solemn and still,

What do you weave in the moonlight chill....

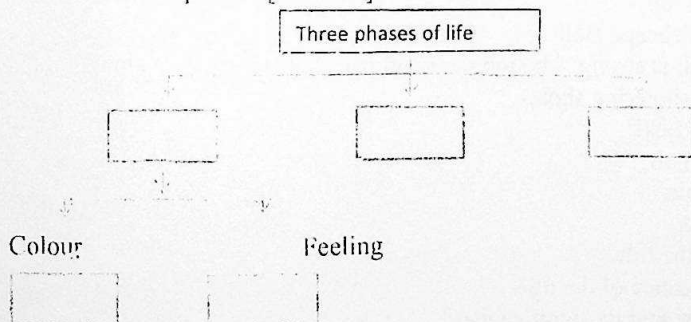
White as a feather and white as a cloud,

We weave a dead man's funeral shroud

A.1. Complete the 'table' given below with the help of the above extract: [2Marks]

Words/Phrases	Time of the day	Weaver's activity
.....	Early morning	Weaver's weave the robes for the newborn.
Moonlight	Weaver's weave for the funeral
Late in the evening

A.2. Complete the tree-diagram expressing the three phases of life and its details with reference to the poem: [2 Marks]

A.3. Personal Response: [2 Marks]

We come across many colours in life. These colours have different types of effects and influences on our lives. Write in your own words, how do colours affect us in different phases of our life.

A.4. Poetic Device:

Complete the table with reference to the first stanza in the above poem. [2 Marks]

Sr. No.	Rhyming words	Rhyming scheme
1
2

A.5. Creativity: [2 Marks]

Complete the last two lines of the following short poem by composing two lines of your own:

Life is full of ups and downs
There are joys as well as sorrows

.....
.....

2. (B) Appreciation: [4 Marks]

Write an appreciation of the poem, 'The Inchcape Rock'. Make use of the given points to write your appreciation.

So thick a haze o'erspreads the sky.
They cannot see the Sun on high;
The wind hath blown a gale all day.
At evening it hath died away.

On the deck the Rover takes his stand,
So dark it is they see no land.
Quoth Sir Ralph, 'It will be lighter soon.
For there is the dawn of the rising Moon.'
'Canst hear', said one, 'the breakers roar? For methinks we should be near the shore'.
'Now where we are I cannot tell,
But I wish I could hear the Inchcape Bell'.
They hear no sound, the swell is strong; Though the wind hath fallen they drift along,
Till the vessel strikes with a shivering shock,-
O Christ! It is the Inchcape Rock!
Sir Ralph the Rover tore his hair;
He curst himself in his despair;
The waves rush in every side,
The ship is sinking beneath the tide.

- About the poem, significance of the title
- Form of the poem, theme and its significance

- Poetic style, language features, poetic devices
- Inspirational message, values, morals reflected
- Your opinion and critical evaluation of the poem.

Q.3. Writing skills: [12 Marks]

1) Drafting a virtual message: [4 Marks]

Imagine, you are Mayank studying in 12th std. You are going to attend an International AIDS Awareness programme in New Delhi the next week. Draft a message in not more than 50 words to convey the same to your classmate. Give your own reasons to support your reason.

2) Interview Questions: [4 Marks]

Write set of 8-10 interview questions to be asked to a social worker. Take the help of the following points.

Childhood-education-service-difficulties-future plan-achievements-dream-message.

Name of the interviewee	
Area of success/Reputation	
Date/Venue/Time	
Duration of Interview	

3) Speech Writing: [4 Marks]

Write a short speech to be delivered in your college on "Tree conservation" on the occasion of "The World Earth Day", with the help of the following points.

- Air, water and noise pollution.
- Depletion of natural resources.
- Trees prevent soil erosion.
- Live in harmony with nature.

Q.4. (A) Complete the activities given below as per the instructions: [2 Marks]

Pick out the odd element from each line:

A) Joseph Conrad, Graham Greene, Daniel Defoe, Anthony Burgess.

B) Mystery, style, conflict, character.

C) The turn of the screw, Aphra Behn, RajMohan's wife, Jane Eyre.

D) Drama, Novel, Psychology, Poetry.

4. B). Explain in brief the theme of the extract from the novel 'To sir with Love'. [3 Marks]

हिंदी कृतिपत्रिका (बारहवीं)

समय :- २ घंटे

कुल अंक :- ५०

कृतिपत्रिका के लिए सूचनाएं :-

- सूचना के अनुसार गद्य, पद्य और द्रुतवाचन की कृतियों में आवश्यकतानुसार आकृतियों में उत्तर लिखना अपेक्षित है।
- सभी आकृतियों के लिए पेन का ही उपयोग करें।
- आकृतियों में उत्तर पेन से ही लिखना आवश्यक है।
- व्याकरण विभाग तथा रचना विभाग में पूछी गई कृतियों के लिए आकृतियों की आवश्यकता नहीं है।

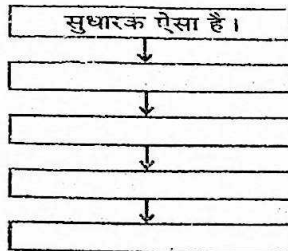
विभाग - १ गद्य (अंक - १४)

कृति - (१) अ). परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए :- (०६)

पाप काँपता है और अब उसे लगता है कि इस वेग में वह पिस जाएगा-बिखर जाएगा। तब पाप अपना ब्रह्मास्त्र तोलता है और तोलकर सत्य पर फेंकता है। यह ब्रह्मास्त्र है श्रद्धा-इन क्षणों में पाप का नारा होता है "सत्य की जय! सुधारक की जय!" अब वह सुधारक की करने लगता है चरणवन्दना और उसके सत्य की महिमा का गान और बखान। सुधारक होता है करुणाशील और उसका सत्य सरल विश्वासी। वह पहले चौंकाता है, फिर कोमल पड़ जाता है और तब उसका वेग बन जाता है शांत और वातावरण में छल जाती है सुकुमारता पाप अभी तक सुधारक और सत्य के जो स्तोत्र पढ़ता जा रहा था, उनका करता है यूँ उपसंहार "सुधारक महान है, वह लोकोत्तर है, मानव नहीं, वह तो भगवान है, तीर्थकर है, अवतार है, पैगम्बर है, संत है। उसकी वाणी में जो सत्य है, वह स्वर्ग का अमृत है। वह हमारा वंदनीय है, स्मरणीय है, पर हम पृथ्वी के साधारण मनुष्यों के लिए वैसा बनना असंभव है, उस सत्य को जीवन में उतारना हमारा आदर्श है, पर आदर्श को कब, कहाँ, कौन पा सकता है?" और इसके बाद उसका नारा हो जाता है, "महाप्रभु सुधारक वंदनीय है, उसका सत्य महान है, वह लोकोत्तर है।"

(१) आकृति पूर्ण कीजिए :

(०२)

(२). निम्नलिखित शब्दों के लिए गद्यांश में आए हुए विलोम शब्द लिखिए। (०२)

- (१). पुण्य x _____
 (२). असत्य x _____
 (३). पराजय x _____
 (४). विष x _____

(३). 'समाज सुधारक समाज की बुराइयों को पूर्णतः समाप्त करने में सफल रहे' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लगभग ८० से १०० शब्दों में लिखिए। (कोई दो) :- (०६)

- (१). "सैजू मादरा संगीत का सच्चा पूजारी है" इस विचार को स्पष्ट कीजिए।
 (२). 'उड़ो बेटी, उड़ो! पर धरती पर निगाह रखकर', इस पंक्ति में निहित सुगंधा की मां के विचार स्पष्ट कीजिए।
 (३). ओजोन विघटन संकट से बचने के लिए किए गए अंतरराष्ट्रीय प्रयासों को संक्षेप में लिखिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का मात्र एक दाढ़य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

- (१). सुदर्शन जी ने इस लेखक की लेखन परंपरा को आगे बढ़ाया है।

- (२). आशारानी क्लोरा जी के लेखन - कार्य का प्रमुख उद्देश्य लिखिए।
 (३). कन्हैयालाल मिश्र 'प्रभाकर जी' की भाषा शैली भाषाशैली -
 (४). सुदर्शन जी का मूल नाम -

विभाग - २ पद्य (अंक - १४)

कृति २(अ) निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए: (०६)

कछु कहि नीच न छेड़िए, भलो न वाको संग।
 पाथर डारै कीच में, उछरि बिगारे अंग ॥

जो पावै अति उच्च पद, ताको पतन निदान।
 ज्यों तपि-तपि मध्याह्न लौं, अस्तु होतु है भान ॥

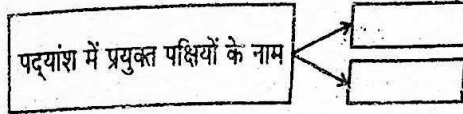
जो जाको गुन जानही, सो तिहि आदर देत।
 कोकिल अबहि लेत है, काग निबौरी लेत ॥

आप अकारज आपनो, करत कुबुध के साथ।
 पाय कुल्हाड़ी आपने, मारत मूरख हाथ ॥

(१) आकृति पूर्ण कीजिए:

(१).

(०१)

(२). उत्तर लिखिए।

(०१)

(i). सूर्य इस समय तपता है - _____

(ii). अपने पैर पर कुल्हाड़ी मारने वाला - _____

(२). निम्नलिखित शब्दों के लिए उपयुक्त पद्यांश में प्रयुक्त शब्द लिखिए। (०२)

(१). आम - _____

(२). पत्थर - _____

(३). साथ - _____

(४). नीम का फल - _____

(३). 'बुरी संगति का परिणाम' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित मूद्रों के आधार पर 'नवनिर्माण' कविता का रसास्वादन कीजिए :- (०६)

(१). रचनाकार का नाम

(०१)

(२). पसंद की पंक्तियाँ।

(०१)

(३). पसंद आने के कारण।

(०२)

(४). कविता की केंद्रीय कल्पना।

(०२)

अथवा

'गुरु निष्ठा और भक्ति भाव से ही मानव श्रेष्ठ बनता है' इस कथन के आधार पर 'गुरुबानी' कविता का रसास्वादन कीजिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का केवल एक वाक्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

(१). त्रिलोचन जी के दो काव्य संग्रहों के नाम -

(२). दोहा छंद की विशेषता लिखिए -

(३). डॉक्टर मुकेश गौतम जी की रचनाओं के नाम लिखिए -

(४). कैलाश सेंगर जी की प्रसिद्ध रचनाओं के नाम लिखिए -

विभाग - ३ विशेष अध्ययन (अंक - ०६)

कृति ३) निम्नलिखित काव्य पंक्तियों को पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए : (०६)

कर्म, स्वधर्म, निर्णय, दायित्व,
 शब्द, शब्द, शब्द.....
 मेरे लिए नितांत अर्थहीन हैं।
 मैं इन सबके परे अपलक तुम्हें देख रही हूँ
 हर शब्द को अँजुरी बनाकर
 बूँद-बूँद तुम्हें पी रही हूँ
 और तुम्हारा तेज
 मेरे जिस्म के एक-एक मूर्च्छित संवेदन को धधका रहा है
 और तुम्हारे जादू भरे होठों से
 रजनीगंधा के फूलों की तरह टप-टप शब्द झर रहे हैं
 एक के बाद एक के बाद एक .
 कर्म, स्वधर्म, निर्णय, दायित्व
 मुझ तक आते-आते सब बदल गए हैं।

(१) कृति पूर्ण कीजिए:

(०२)

कनुप्रिया के लिए कनु के अर्थहीन शब्द

- (१)
 (२)
 (३)
 (४)

(२). उपयुक्त पदयांश में आए हुए शब्द युग्म ढूँढ कर लिखिए :

(०२)

- (१). _____
 (२). _____
 (३). _____
 (४). _____

(३). 'व्यक्ति को कर्म प्रधान होना चाहिए' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

विभाग - ४ व्यावहारिक हिंदी एवं परिभाषिक शब्दावली (अंक - १०)

कृति ४ (अ) निम्नलिखित का उत्तर १०० से १२० शब्दों में लिखिए।

(०६)

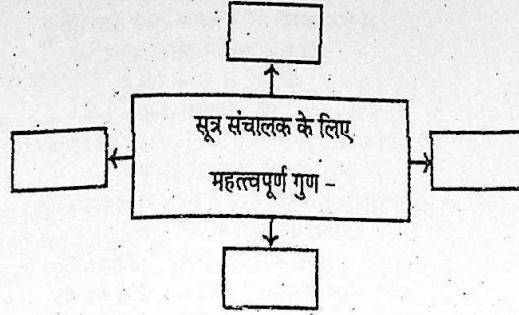
(१) 'नर हो, न निराश करो मन को', इस उक्ति का विचार पल्लवन कीजिए
 अथवा

परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए:

अच्छे मंच संचालक के लिए आवश्यक है अच्छी तैयारी। - वर्तमान समय में संगीत संध्या, बर्थ डे पार्टी या अन्य मंचीय कार्यक्रमों के लिए मंच संचालन आवश्यक हो गया है। मैंने भी इस तरह के अनेक कार्यक्रमों के लिए सूत्र संचालन किया है। जिस तरह का कार्यक्रम हो, तैयारी भी उसी के अनुसार करनी होती है। मैं भी सर्वप्रथम यह देखता हूँ कि कार्यक्रम का स्वरूप क्या है? सामाजिक, शैक्षिक, राजनीतिक, कवि सम्मेलन, मुशायरा या सांस्कृतिक कार्यक्रम ! फिर उसी रूप में मैं कार्यक्रम का संहिता लेखन करता हूँ। इसके लिए कड़ी साधना व सतत प्रयास आवश्यक है। कार्यक्रम की सफलता सूत्र संचालक के हाथ में होती है। वह दो व्यक्तियों, दो घटनाओं के बीच कड़ी जोड़ने का काम करता है। इसलिए संचालक को चाहिए कि वह संचालन के लिए आवश्यक तत्त्वों का अध्ययन करे। सूत्र संचालक के लिए कुछ महत्वपूर्ण गुणों का होना आवश्यक है। हँसमुख, हाजिरजवाबी, विविध विषयों का ज्ञाता होने के साथ-साथ उसका भाषा पर प्रभुत्व होना आवश्यक है। कभी-कभी किसी कार्यक्रम में ऐन वक्त पर परिवर्तन होने की संभावना रहती है। यहाँ सूत्र संचालक के भाषा प्रभुत्व की परीक्षा होती है। पूर्व निर्धारित अतिथियों का न आना, यदि आ भी जाए तो उनकी दिनभर की कार्य व्यस्तता का विचार करते हुए कार्यक्रम पत्रिका में संशोधन / सुधार करना पड़ता है। आयोजकों की ओर से अचानक मिली सूचना के अनुसार संहिता में परिवर्तन कर संचालन करते हुए कार्यक्रम को सफल बनाना ही सूत्र संचालक की विशेषता होती है।

(१) तालिका पूर्ण कीजिए :

(०२)

(२) निम्नलिखित विधान 'सत्य, है या असत्य' लिखिए: (०२)

- (१). कार्यक्रम की सफलता वक्त के हाथ में होती है।
- (२). सूत्र संचालक दो व्यक्तियों, दो घटनाओं के बीच कड़ी जोड़ने का काम करता है।
- (३). कार्यक्रम में इन वक्त पर परिवर्तन होने की संभावना कभी नहीं रहती।
- (४) कार्यक्रम को सफल बनाना सूत्र संचालक की विशेषता है।

(३) 'सूत्रसंचालन रोजगार का उत्तम साधन है' इस कथन के बारे में ४० से ५० शब्दों में अपने विचार लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित में से किन्हीं चार के परिभाषिक शब्द लिखिए। (०४)

(1). Liaison Officer	(5). Justice
(2). Amendment	(6). Charge Sheet
(3). Bond	(7). Antibiotics
(4). Interpreter.	(8). Judge

विभाग - ५ व्याकरण (अंक - ०६)

कृति १). (अ). निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध करके वाक्य फिर से लिखिए। (४ में से २):- (०२)

- (१). नीराला जी भी इसी परिवार के सदस्य हैं।
- (२). यह नारा उँच उठे रहता है।
- (३). यह तो जिंदगी का अहम फैसला है।
- (४). इसमें ओजोन वीघटन की भी अहम भूमिका है।

(आ). निम्नलिखित वाक्यों का कोष्टक में दिए गए सूचना के अनुसार काल परिवर्तन कीजिए। (४ में से २) (०२)

- (१). बैजू का लहू सूख गया है। (सामान्य भूतकाल)
- (२). मैं वहाँ जाकर मौसी को देख आती दुखी हो गया।। (पूर्ण भूतकाल)
- (३). मौसी कुछ नहीं बोल रही है। (अपूर्ण भूतकाल)
- (४). सत्य का मार्ग सरल है। (सामान्य भविष्यकाल)

(इ). निम्नलिखित मुहावरों के अर्थ लिखकर उचित वाक्य में प्रयोग कीजिए। (४ में से २) :- (०२)

- (१). चार चांद लगाना।
- (२). टस - से - मस ना होना।
- (३). दिन दूना रात चौगुना बढ़ाना।
- (४). वाह - वाह करना।

समय : २ घंटे

हिंदी कृतिपत्रिका (बारहवीं)

कुल अंक :- ५०

कृतिपत्रिका के लिए सूचनाएं :-

- सूचना के अनुसार गद्य, पद्य और द्रुतवाचन की कृतियों में आवश्यकतानुसार आकृतियों में उत्तर लिखना अपेक्षित है।
- सभी आकृतियों के लिए पेन का ही उपयोग करें।
- आकृतियों में उत्तर पेन से ही लिखना आवश्यक है।
- व्याकरण विभाग तथा रचना विभाग में पूछी गई कृतियों के लिए आकृतियों की आवश्यकता नहीं है।

विभाग - १ गद्य (अंक - १४)

कृति - (१) अ). परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए :- (०६)

सुनो सुगंधा ! तुम्हारा पत्र पाकर खुशी हुई। तुमने दोतरफा अधिकार की बात उठाई है, वह पसंद आई। बेशक, जहाँ जिस बात से तुम्हारी असहमति हो; वहाँ तुम्हें अपनी बात मुझे समझाने का पूरा अधिकार है। मुझे खुशी ही होगी तुम्हारे इस अधिकार प्रयोग पर। इससे राह खुलेंगी और खुलती ही जाएगी। जहाँ कहीं कुछ रुकती दिखाई देगी; वहाँ भी परस्पर आदान-प्रदान से राह निकाल ली जाएगी। अपनी-अपनी बात कहने-सुनने में बंधन या संकोच कैसा?

मैंने तो अधिकार की बात याँ पूछी थी कि मैं उस बेटी को माँ हूँ जो जीवन में ऊँचा उठने के लिए बड़े ऊँचे सपने देखा करती है; आकाश में अपने छोटे-छोटे डैनों को चौड़े फैलाकर।

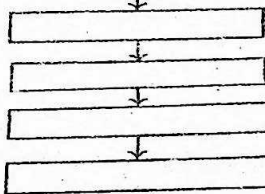
धरती से बहुत ऊँचाई में फैले इन डैनों को यथार्थ से दूर समझकर भी मैं काटना नहीं चाहती। केवल उनकी डोर मजबूत करना चाहती हूँ कि अपनी किसी ऊँची उड़ान में वे लड़खड़ा न जाएँ। इसलिए कहना चाहती हूँ कि 'उड़ो बेटी, उड़ो, पर धरती पर निगाह रखकर' कहीं ऐसा न हो कि धरती से जुड़ी डोर कट जाए और किसी अनजाने अव्यक्त स्थल पर गिरकर डैने क्षत-विक्षत हो जाएँ। ऐसा नहीं होगा क्योंकि तुम एक समझदार लड़की हो। फिर भी सावधानी तो अपेक्षित है ही।

यह सावधानी का ही संकेत है कि निगाह धरती पर रखकर उड़ान भरी जाए। उस धरती पर जो तुम्हारा आधार है- उसमें तुम्हारे परिदेश का, तुम्हारे संस्कार का, तुम्हारी सांस्कृतिक परंपरा का, तुम्हारी सामर्थ्य का भी आधार जुड़ा हुआ चाहिए। हमें पुरानी जर्जर रुढ़ियों को तोड़ना है, अच्छी परंपराओं को नहीं।

(१) आकृति पूर्ण कीजिए :

(०२)

उड़ान भरते समय हमारा यह आधार होना चाहिए-

(२). निम्नलिखित शब्दों के लिए गद्यांश में आए हुए समानार्थी शब्द ढूँढकर लिखिए। (०२)

- (१). आनंद - _____
- (२). जन्म - _____
- (३). पुत्री - _____
- (४). सजगता - _____

(३). 'वर्तमान पीढ़ी के युवक - युवतियाँ जीवन के प्रति बदला दृष्टिकोण' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लगभग ८० से १०० शब्दों में लिखिए। (कोई दो) :- (०६)

- (१). 'आदर्श बदला' कहानी के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।
- (२). 'पाप के चार हथियार' पाठ का संदेश लिखिए।
- (३). 'मनुष्य के स्वार्थ के कारण रिश्ते में आई हुई दूरी' पर अपने विचार 'कोखजाया' पाठ के आधार पर लिखिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का मात्र एक वाक्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

- (१). हिंदी के कुछ आलोचकों द्वारा महादेवी वर्मा को दी गई उपाधि का नाम लिखिए।
- (२). आशारानी व्होरा जी के लेखन - कार्य का प्रमुख उद्देश्य लिखिए।

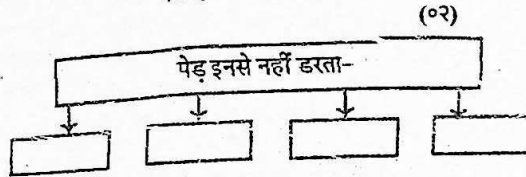
- (३). कन्हैयालाल मिश्र 'प्रभाकर जी' के किन्हीं दो निबंध संग्रहों के नाम लिखिए।
 (४). 'कोखजाया' कहानी के हिंदी अनुवादक का नाम लिखिए।

विभाग - २ पदय (अंक - १४)

कृति २(अ) निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए: (०६)

अंकुरित होने से टूट हो जाने तक
 आँधी-तूफान हो या कोई प्रतापी राजा-महाराजा
 पेड़ किसी के पाँव नहीं पड़ता है,
 जब तक है उसमें साँस
 एक जगह पर खड़े रहकर
 हालात से लड़ता है!
 जहाँ भी खड़ा हो
 सड़क, झील या कोई पहाड़
 भेड़िया, बाघ, शेर की दहाड़
 पेड़ किसी से नहीं डरता है !
 हत्या या आत्महत्या नहीं करता है पेड़ ।
 थके राहगीर को देकर छाँव व ठंडी हवा
 राह में गिरा देता है फूल
 और करता है इशारा उसे आगे बढ़ने का ।
 पेड़ करता है सभी का स्वागत,
 देता है सभी को विदाई !

(१) अंकुति पूर्ण कीजिए :

(२). निम्नलिखित शब्दों के वचन पद्यांश में से ढूँढकर लिखिए । (०२)

- (१). आँधियाँ - _____
 (२). साँसें - _____
 (३). सड़के - _____
 (४). हवाएँ - _____

(३). 'पेड़ मनुष्य को प्रेरणा देता है' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर गुरबाणी कविता का रसास्वादन कीजिए :- (०६)

- (१). रचनाकार का नाम (०१)
 (२). पसंद की पंक्तियाँ। (०१)
 (३). पसंद आने के कारण। (०२)
 (४). कविता की केंद्रीय कल्पना। (०२)

अथवा

आम आदमी की पीड़ा को समझते हुए 'चुनिंदा शेर' कविता का रसास्वादन कीजिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का केवल एक वाक्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

- (१). त्रिलोचन जी के दो काव्य संग्रहों के नाम ।
 (२). वृंज जी की प्रमुख रचनाएँ ।
 (३). गजल इस भाषा का लोकप्रिय काव्य प्रकार है ।
 (४). जगदीशचंद्र गुप्त की कोई दो कृतियों के नाम लिखिए।

विभाग - ३ विशेष अध्ययन (अंक - ०६)

कृति ३) निम्नलिखित काव्य पंक्तियों को पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए : (०६)

यह आमवृक्ष की डाल
उनकी विशेष प्रिय थी
तैरे न आने पर
सारी शाम इसपर टिक उन्हेंने वंशों में बार-बार
तेरा नाम झरकर तुझे टैरा था-
आज यह आम की डाल
सदा-सदा के लिए काट दी जाएगी।
क्योंकि कृष्ण के सेनापतियों के
वायुवेगगामी रथों की
गगनचुंबी ध्वजाओं में
यह नीची डाल अटकती है
और यह पथ के किनारे खड़ा
छायादार पावन अशोक वृक्ष
आज खंड-खंड हो जाएगा तो क्या -
यदि ग्रामवासी, सेनाओं के स्वागत में
तोरण नहीं सजाते
तो क्या सारा ग्राम नहीं उजाड़ दिया जाएगा?

(१) कारण लिखिए:

(१) आमवृक्ष की डाल सदा के लिए काट दी जाएगी - _____

(२) छायादार अशोक वृक्ष खंड-खंड हो जाएगा- _____

(२) उचित मिलान कीजिए :

(१)	वृक्ष	टहनी
(२)	ग्राम	राह
(३)	पथ	गाँव
(४)	डाल	पेड़

(३) 'मुद्गध के दुष्परिणाम' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

विभाग - ४ व्यावहारिक हिंदी एवं परिभाषिक शब्दावली (अंक - १०)

कृति ४ (अ) निम्नलिखित का उत्तर १०० से १२० शब्दों में लिखिए। (०६)

(१) 'लालच का फल बुरा होता है, इस उक्ति का विचार पल्लवन कीजिए।
अथवा

परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए :

स्नेहा ने सभी पर दृष्टि घुमाई। एक क्षण के लिए रुकी। फिर बोल लगी, "फीचर के अनेक प्रकार हैं। उनमें से

मुख्य रूप से निम्नलिखित हैं"

- व्यक्तिपरक फीचर
- सूचनात्मक फीचर
- विवरणात्मक फीचर
- विश्लेषणात्मक फीचर
- साक्षात्कार फीचर
- विज्ञापन फीचर

"मैंडम! हम जानना चाहते हैं कि फीचर लेखन करते समय कौन सी सावधानियाँ बरतनी चाहिए?" उसी विद्यार्थी ने जिज्ञासुता प्रश्न किया।

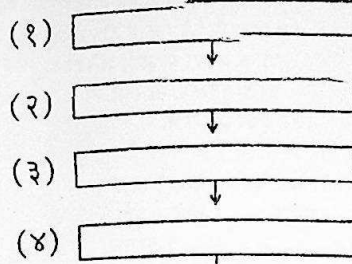
"बड़ा ही सटीक और तर्कसंगत प्रश्न पूछा है आपने" अब स्नेहा ने इस विषय पर बोलना प्रारंभ किया-

- "फीचर लेखन में मिथ्या आरोप-प्रत्यारोप करने से बचना चाहिए।
- अति क्लिष्ट और अलंकारिक भाषा का प्रयोग बिल्कुल भी न करें।
- झूठे तथ्यात्मक आँकड़े, प्रसंग, अथवा घटनाओं का उल्लेख करना उचित नहीं।
- फीचर अति नाटकीयता से परिपूर्ण नहीं होना चाहिए।
- फीचर लेखन में अति कल्पनाओं और हवाई बातों को स्थान देने से बचना चाहिए।"

"इन सभी सावधानियों को ध्यान में रखते तो आपका फीचर लेखन अधिकाधिक विश्वसनीय और प्रभावी बन सकता है। आपमें से किसी विद्यार्थी को फीचर के विषय में कुछ और पूछना है?" स्नेहा ने पूरी कक्षा पर नज़र डाली। तभी एक विद्यार्थिनी ने अपना हाथ ऊपर उठाया। स्नेहा ने उससे प्रश्न पूछने के लिए कहा।

(१) तालिका पूर्ण कीजिए :

फीचर के प्रमुख प्रकार →

(२) निम्नलिखित शब्दों का वचन परिवर्तन कीजिए : (०२)

(१) भाषाएँ - _____

(२) कल्पना - _____

(३) सावधानी - _____

(४) कक्षाएँ - _____

(३) सावधानी के साथ किया गया कार्य सफल होता है। इस कथन के बारे में ४० से ५० शब्दों में अपने विचार लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित में से किन्हीं चार के पर्याय शब्द लिखिए। (०४)

(१). Announcer.

(२). Deduction.

(३). Expert.

(४). Interpreter.

(५). Justice

(६). Advance

(७). Antibiotics

(८). Judge

विभाग - ५ व्याकरण (अंक - ०६)

कृति ५). (अ). निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध करके वाक्य फिर से लिखिए। (४ में से २):- (०२)

(१). नीराला जी भी इसी परिवार के सदस्य हैं।

(२). यह नारा उँच उठे रहता है।

(३). यह तो जिंदगी का अहम फैसला है।

(४). इसमें ओजोल घीघटन की भी अहम भूमिका है।

(आ). निम्नलिखित वाक्यों का कोष्ठक में दिए गए सूचना के अनुसार काल परिवर्तन कीजिए।

(४ में से २) :-

(१). मुकुदमा दरबार में पेश होता है।

(सामान्य भूतकाल)

(२). जॉर्ज बर्नार्ड शॉ का एक पैराग्राफ में पढ़ रहा था।

(पूर्ण वर्तमानकाल)

(३). मौसी कुछ नहीं बोल रही है।

(अपूर्ण भूतकाल)

(४). मैं इसके परिणाम की प्रतीक्षा करता हूँ।

(सामान्य भविष्यकाल)

(इ). निम्नलिखित मुहावरों के अर्थ लिखकर उचित वाक्य में प्रयोग कीजिए। (४ में से २) :- (०२)

(१). गड़े मुर्दे उखाड़ना।

(२). जहर का घूँट पीना।

(३). तिल का ताड़ बनाना।

(४). आँखों में धूल झोंकना।

ہدایات:- (۱) سرگرمی کے مطابق ان کے جواب مکمل جملے میں لکھنا لازمی ہے۔

(۲) سرگرمی نامے میں دی ہوئی ہدایات کے مطابق خاکے صرف پین سے بنائیں۔

(۳) خوشخطی اور صفائی کا خیال رکھیں۔

حصہ اول: نثر۔ کل نمبرات (۱۴)

سوال نمبر ۱۔ (الف): درج ذیل تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔

[۷]

(۱) درج ذیل مفہوم کے جملے لکھ کر خاکہ مکمل کیجیے۔

(۱) تنہا آدمی کا خدا ہی مددگار ہوگا۔

(۲) گھوڑا پچھلی ٹانگوں پر کھڑا ہونے لگا۔

(۳) یہ نہیں جانتے کہ کسے چھیڑا ہے!

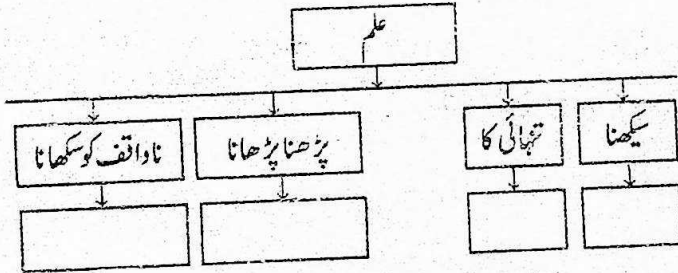
(۴) تھوڑی دیر میں گھوڑا قابو میں آ گیا۔

درحقیقت میرے لیے جگہ رات کے پڑاؤ کی یہاں سے بہت دور نہ تھی۔ میں گھوڑے پر سوار گنگنا تا دکنی چلتا چلا جا رہا تھا۔ سامنے ایک پلیا تھی جس کے نیچے نالہ ابھی خشک تھا پلیا کے ورلی طرف ایک بڑھیا، نہایت تباہ حال نظر آئی۔ مجھے دیکھتے ہی اس نے کچھ دعائیہ لہجے میں مگر ذرا بلند آواز میں پکارا، اکیلے دیکھنے کا اللہ بلی! پھر اس نے بہت مسکین لیکن پھر بھی بلند آواز میں مجھ سے کہا، اللہ کی راہ میں کچھ دے دو بیٹا۔ بیوہ دکھیا پر ترس ترس کھاؤ۔ میں نے سوچا سفر میں ہوں، نیک کام کے لیے جا رہا ہوں، اس وقت اسے کچھ دے دوں تو نیک شگون ہوگا۔ پھر میں نے گھوڑا آہستہ کیا اس کو بڑھیا کی طرف موڑ کر جھکا شلو کے کی جیب میں ہاتھ ڈالا کہ کچھ نکال کر بڑھیا کو دے دوں۔ ایک رتبہ کسی نے مجھے پیچھے سے دھکا دیا۔ میں غصے میں اس کی طرف مڑ کر بدزبانی کرنے ہی والا تھا کہ کسی اور نے ایک دھکا اور دیا۔ میں بے قابو ہو کر بائیں طرف کوٹھکھڑایا۔ گھوڑا الف ہونے لگا۔ راجی میرے ہاتھ سے نکل گئی۔ گھوڑا الف ہو کر کدھر گیا، یہ میں نہ دیکھ سکا کہ کسی نے اتنی دیر میں میرے سر پر کالا کپڑا ڈال کر مجھے اندھا کر دیا تھا۔ کپڑا اتنا موٹا اور پسینے کی بدبو سے بھرا ہوا تھا کہ مجھے ابکا لگی اور میری سانس رکنے لگی۔ کپڑا فوری طور پر میری گردن پر کس دیا گیا تو میں سمجھا کہ یہ بٹ مار ہیں۔ جان نہ بچے گی، میری بیٹی کا کیا ہوگا میں نے کمر سے خنجر نکالنا چاہا کہ ایک دو کو ختم ہی کر دوں۔ یہ نہیں جانتے کہ کس کے گھر بیچا نا دیا ہے۔ ایک دو کو تو مار ہی کر مروں گا۔

میری سانس اب بالکل ہی رکی جا رہی تھی۔ ابکیوں اور خنجر نکالنے کے لیے ہاتھ پاؤں مارنے کی کوششوں میں سانس ٹوٹی جاتی تھی۔ میں نے پوری قوت سے چلا کر ان کو برا بھلا کہنا چاہا لیکن اب تک میری مشکیں بھی کس لی گئی تھیں۔ میری کمر میں ہیمیانی بندھی ہوئی تھی

(ب) درج ذیل غیر درسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجئے۔
(1) خاکہ مکمل کیجئے۔

[۲]

علم سیکھو، کیوں کہ اللہ تعالیٰ کے لئے علم سیکھنا خشیت، اسے حاصل کرنے کی کوشش کرنا عبادت، اس کا پڑھنا پڑھانا تسبیح، اس کی جستجو جہاد، ناواقف کو سکھانا صدقہ اور اس کی اہلیت رکھنے والوں کو بتانا ثواب کا ذریعہ ہے۔ نیز علم تنہائی کا ساتھی، دین کا راہ نما، خوش حالی و تنگ دستی میں مددگار، دوستوں کے نزدیک وزیر، قریبی لوگوں کے نزدیک قریب اور جنت کی راہ کا مینار ہدایت ہے۔ اس کے ذریعے اللہ تعالیٰ کچھ لوگوں کو اوپر اٹھاتا ہے اور انھیں بھلائی میں راہ نمائی، قیادت و

سرداری عطا کرتا ہے۔ جن کی عیرو کی جاتی ہے، وہ بھلائی کے راہ نما ہوتے ہیں، جن کے نقش قدم پر چلا جاتا ہے اور جن کے افعال کو نمونہ بنایا جاتا ہے۔ فرشتے ان کی دوستی کے خواہاں ہوتے ہیں اور اپنے پروں سے ان کو چھوتے ہیں۔ ہر خشک اور خزان کے لئے مغفرت طلب کرتا ہے، یہاں تک کہ سمندر کی مچھلیاں، جان دار، خشکیوں کے درندے اور جانور، آسمان اور اس کے ستارے تک۔ علم ہی کے ذریعے اللہ کی اطاعت و عبادت کی جاتی ہے۔ اس کی حمد و ثنا ہوتی ہے۔ علم ہی سے پرہیز گاری ہوتی ہے۔ اسی سے صلہ رحمی کی جاتی ہے، اسی سے حلال اور حرام جانا جاتا ہے۔ وہی راہ نما اور عمل اس کا پیروکار ہے۔ بد بخت اس سے محروم رہتے ہیں۔

[۷]

(۲) ہدایت کے مطابق ذخیرہ الفاظ کی سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(i) ”آسودہ حالی“ کا ہم معنی لفظ درج ذیل متبادلات میں سے چن کر لکھئے۔

(الف) بد حالی

(ب) خوش حالی

(ج) جان دار

(د) خوش قسمت

(ii) ”عبادت“ کا واحد اقتباس سے تلاش کر کے لکھئے۔

[۸]

(۳) علم کی اہمیت اور افادیت کے بارے میں اپنی رائے تحریر کیجئے۔

سوال نمبر ۲ (الف): درج ذیل غزل کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

[۲]

(۱) رواں خاکہ مکمل کیجیے۔ قافیہ -----

ردیف -----

مطلع -----

مقطع -----

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں	مکان اور بھی لامکان اور بھی ہیں
مکمل نہیں ہے جنون تجسس	مسنسل جہاں در جہاں اور بھی ہیں
یہیں تک نہیں عشق کی سیرگاہیں	مہ وانجم و کہکشاں اور بھی ہیں
قفس تو رکڑ مٹمن ہونہ بلبل	قفس صورت آشیاں اور بھی ہیں
بہت دل کے حالات کہنے کے قابل	درائے نگاہ وزباں اور بھی ہیں
صبا خاک دل سے بچا اپنا دامن	ابھی اس میں چنگاریاں اور بھی ہیں

انہیں جب سے ہے اعتماد محبت

وہ مجھ سے جگر بدگماں اور بھی ہیں

[۲]

۲۔ شاعر نے صبا کو جو مشورہ دیا ہے اسے لکھیے۔

[۲]

۳۔ درج ذیل شعر کی استفسانی وضاحت کیجیے۔

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں

مکان اور بھی لامکان اور بھی ہیں

(ب): درج ذیل درسی نظم (ربائی) کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

کیا سوچ کے اس دار فنا میں آئے

آفت میں پھنسے، دام بلا میں آئے

اس طرح عدم سے آئے دنیا میں انیس

جیسے کوئی کارواں سرا میں آئے

[۲]

(۱) شجری خاکہ مکمل کیجیے۔

قافیہ (ایک)

شاعر

[۲]

(۲) درج بالا نظم (ربائی) کے مرکزی خیال کی وضاحت کیجیے۔

حصہ سوم: اضافی مطالعہ کل نمبرات: (۰۶)

سوال نمبر ۳۔ (الف) درج ذیل اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔

[۲]

(۱) خاکہ مکمل کیجیے۔

اوڈلفی چیمبر کی چوبی سیڑھیوں پر چڑھتے ہوئے مجھے گھبراہٹ سی ہو رہی تھی، جیسی کبھی امتحان کے ہال میں داخل ہونے سے پہلے ہوا کرتی تھی۔ مجھے ویسے ہی نئے آدمیوں سے ملتے گھبراہٹ ہوا کرتی تھی لیکن یہاں تو وہ نیا آدمی منٹو تھا جس سے پہلی بار ملتے جا رہی تھی۔ میری گھبراہٹ وحشت کی حدوں کو چھونے لگی۔ میں نے شاہد سے کہا چلو واپس چلیں، شاید منٹو گھر پر نہ ہو۔ مگر شاہد نے میری امیدوں پر پانی پھیر دیا۔ وہ شام کو گھر ہی پر رہتا ہے۔ یہ لیجیے مرے پر سو درے۔ مگر میں نے جی کڑا کر لیا۔ ایسا بھی سوچا مجھے کھا تو نہیں جائے گا! ہونے دو جو اس کی زبان کی نوک پر ڈنک ہے۔ میں بلبلیہ تو ہوں نہیں جو پھونک ماری تو بیٹھ جاؤں گی۔ چرچاتی گرد آلود سیڑھیاں طے کر کے ہم منزل پر پہنچے۔ فلیٹ کا دروازہ نیم وا تھا۔ ڈرائنگ روم نما کمرے میں ایک کونے میں صوفہ سیٹ تھا۔ دوسری طرف ایک بڑا سا سفید اور صاف پائٹک پڑا تھا۔ کھڑکی سے ٹلی ہوئی ایک لدی پھندی بڑی میز کے سامنے ایک بڑی سی کرسی میں ایک باریک مکوڑے کی شکل کا انسان اکڑوں بیٹھا ہوا تھا۔

[۳]

(۲) عصمت چغتائی کی منٹو سے پہلی ملاقات کی گھبراہٹ پر اظہار خیال کیجیے۔

حصہ چہارم: قواعد کل نمبرات: (۱۵)

سوال نمبر ۴ (الف): ہدایات کے مطابق سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

[۳]

(۱) محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجیے۔ (کوئی دو)

(۱) نیچا دکھانا (۲) اوس پڑنا (۳) پانی پانی ہونا

[۴]

(۲) درج ذیل اشعار میں استعمال کی گئی صنعتوں کے نام لکھیے۔

(۱) کڑا پن آگے مردان خدا کے چل نہیں سکتا

کف داؤد میں یکساں ہے عالم موم و آہن کا
(۲) ادب تاچند، اے دست ہوس، قاتل کے دامن کا
سنجھل سکتا نہیں اب دوش سے بوجھ اپنی گروں کا

[۴]

(۳) ذیل میں سے کسی ایک شعر کی تقطیع کیجیے۔

- (۱) عرب جس کا چرچا ہے یہ کچھ، وہ کیا تھا جہاں سے الگ اک جزیرہ نما تھا
(۲) گدا دست اہل کرم دیکھتے ہیں ہم اپنا ہی دم اور قدم دیکھتے ہیں
حصہ پنجم: اطلاقی تحریری مہارت - کل نمبرات: (۱۰)

[۵]

سوال نمبر ۵ (الف) آپ کے جو نیر کا لچ میں منعقد جشن یوم آزادی کی روداد لکھیے۔

[۵]

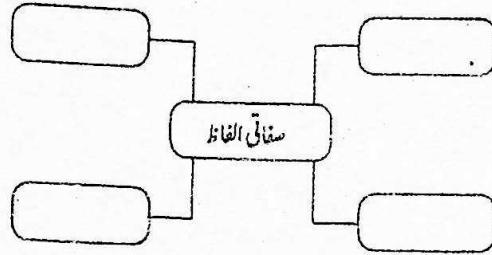
(ب) فرض کیجیے کہ آپ کو ایک سبزی فروش سے انٹرویو لینا ہے۔

اس کے لیے کم از کم دس سوالات درج ذیل نکات کی بنیاد پر ترتیب دینا ہے۔

(۱) آبا و اجداد اور تعلیم (۲) پیشے کا انتخاب اور آمدنی (۳) گاہکوں کا رویہ (۴) پیغام

[ب] درج ذیل غیر درسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجئے۔ (۷)

(۱) دو جہات جن سے پاک ہو کر آدمی اپنے آپ کو سنوار لیتا ہے۔ اُن صفاتی الفاظ سے ہلکی خاکے کو مکمل کیجئے۔ [۴]

آئینہ ہر غرض سے پاک ہو کر بے لاگ انداز میں اپنا فرض ادا کرتا ہے اور جو شخص بھی اس کے سامنے اپنا چہرہ پیش کرتا ہے وہ بغیر کسی غرض کے اس کا صحیح صحیح نقشہ اُس کے سامنے رکھ دیتا ہے۔ نہ وہ کسی سے بغض اور کینہ رکھتا ہے اور نہ کسی سے انتقام لیتا ہے۔ آپ بھی ذاتی اغراض، جذبہ انتقام، بغض و کینہ اور ہر طرح کی بدنیتی سے پاک ہو کر بے لاگ احتساب کیجئے اور اس لئے کیجئے کہ آپ کا دوست اپنے کو سنوار لے جس طرح آئینے کو دیکھ کر آدمی اپنے آپ کو سنوار لیتا ہے۔

آئینے میں اپنی صحیح تصویر دیکھ کر نہ کوئی جھنجھلاتا ہے اور نہ غصے سے بے قابو ہو کر آئینہ توڑ دینے کی حمایت کرتا ہے بلکہ فوراً اپنے کو بنانے اور سنوارنے

میں لگ جاتا ہے اور دل ہی دل میں آئینے کی قدر و قیمت محسوس کرتے ہوئے زبان حال سے اس کا شکریہ ادا کرتا ہے اور کہتا ہے واقعی آئینے نے میرے بنانے سنوارنے میں میری بڑی مدد کی اور فطری فریضہ انجام دیا اور پھر نہایت احتیاط کے ساتھ دوسرے وقت کے لئے اس کو بحفاظت رکھ دیتا ہے۔ اس طرح جب آپ کا دوست اپنے الفاظ کے آئینے میں آپ کے سامنے آپ کی صحیح تصویر رکھے تو آپ جھنجھٹا کر دوست پر جوابی حملہ نہ کریں بلکہ اس کے شکر گزار ہوں کہ اس نے دوستی کا حق ادا کیا اور نہ صرف زبان سے بلکہ دل سے اس کا شکریہ ادا کرتے ہوئے اسی لمحے سے اپنی اصلاح و تربیت کے لئے لکرمند ہو جائیں اور انتہائی فراخ دلی اور احسان مندی کے ساتھ دوست کی قدر و عظمت محسوس کرتے ہوئے اس سے درخواست کریں کہ آئندہ بھی وہ آپ کو اپنے قیمتی مشوروں سے نوازا رہے۔

[۱۲]

(۲) ہدایت کے مطابق ذخیرہ الفاظ کی سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(i) اقتباس سے جمع کا لفظ تلاش کر کے لکھئے۔

غرض -

(ii) دوست پر جوابی حملہ نہ کریں۔

(خط کشیدہ اسم سے صفت کا لفظ بنائیے)

[۱۳]

(۳) ”دوست وہ جو ہماری خامیوں اور غلطیوں کی اصلاح کرے۔“

اس بارے میں اپنی ذاتی رائے تحریر کیجئے۔

سوال نمبر ۲ (الف): درج ذیل غزل کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

[۲]

قافیہ
ردیف
مطلع
مقطع

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں
مکمل نہیں ہے جنون تجسس
یہیں تک نہیں عشق کی سیر گا ہیں
قفس تو رکھ مٹمن ہونہ بلبل
بہت دل کے حالات کہنے کے قابل
صبا خاک دل سے بچا اپنا دامن
مکان اور بھی لامکان اور بھی ہیں
مسل جہاں در جہاں اور بھی ہیں
مہ وانجم و کھکشاں اور بھی ہیں
قفس صورت آشیان اور بھی ہیں
درائے نگاہ وزباں اور بھی ہیں
ابھی اس میں چنگاریاں اور بھی ہیں

انہیں جب ت ہے اعتماد محبت

وہ مجھ سے جگر بدگماں اور بھی ہیں

[۲]

[۲]

۲۔ شاعر نے صبا کو جو مشورہ دیا ہے اسے لکھیے۔

۳۔ درج ذیل شعر کی استفسانی وضاحت کیجیے۔

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں
مکان اور بھی لامکان اور بھی ہیں

(ب): درج ذیل درسی نظم (ربائی) کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

کیا سوچ کے اس دار فنا میں آئے
آفت میں پھنسے، دام بلا میں آئے
اس طرح عدم سے آئے دنیا میں انیس
جیسے کوئی کارواں سرا میں آئے
(۱) شجری خاک مکمل کیجیے۔

[۲]

قافیہ (ایک)

شاعر

[۲]

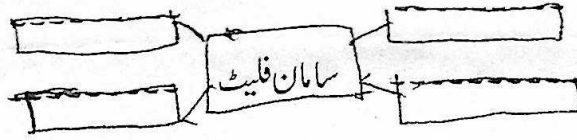
(۲) درج بالا نظم (ربائی) کے مرکزی خیال کی وضاحت کیجیے۔

حصہ سوم: اضافی مطالعہ کل نمبرات: (۰۶)

سوال نمبر ۳۔ (الف) درج ذیل اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔

[۲]

(۱) خاکہ مکمل کیجیے۔

اوڈلفی چیمبر کی چوبی سیڑھیوں پر چڑھتے ہوئے مجھے گھبراہٹ سی ہو رہی تھی، جیسی کبھی امتحان کے ہال میں داخل ہونے سے پہلے ہوا کرتی تھی۔ مجھے ویسے ہی نئے آدمیوں سے ملتے گھبراہٹ ہوا کرتی تھی لیکن یہاں تو وہ نیا آدمی منٹو تھا جس سے پہلی بار ملنے جا رہی تھی۔ میری گھبراہٹ وحشت کی حدوں کو چھونے لگی۔ میں نے شاہد سے کہا چلو واپس چلیں، شاید منٹو گھر پر نہ ہو۔ مگر شاہد نے میری امیدوں پر پانی پھیر دیا۔ وہ شام کو گھر ہی پر رہتا ہے۔ یہ لیجیے مرے پر سو درے۔ مگر میں نے جی کڑا کر لیا۔ ایسا بھی سوچا۔ مجھے کھا تو نہیں جائے گا! ہونے دو جو اس کی زبان کی نوک پر ڈنک ہے۔ میں بلبلاہ تو ہوں نہیں جو پھونک ماری تو بیٹھ جاؤں گی۔ چرچاتی گرد آلود سیڑھیاں طے کر کے ہم منزل پر پہنچے۔ فلیٹ کا دروازہ نیم وا تھا۔ ڈرائنگ روم نما کمرے میں ایک کونے میں صوفہ سیٹ تھا۔ دوسری طرف ایک بڑا سا سفید اور صاف پلنگ پڑا تھا۔ کھڑکی سے ملی ہوئی ایک لدی پھندی بڑی میز کے سامنے ایک بڑی سی کرسی میں ایک باریک مکوڑے کی شکل کا انسان اکڑوں بیٹھا ہوا تھا۔

[۳]

(۲) عصمت چغتائی کی منٹو سے پہلی ملاقات کی گھبراہٹ پر اظہار خیال کیجیے۔

حصہ چہارم: قواعد کل نمبرات: (۱۰)

سوال نمبر ۳ (الف): ہدایات کے مطابق سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

(۱) محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجیے۔ (کوئی دو)

[۴]

(۱) نیچا دکھانا (۲) اوس پڑنا (۳) پانی پانی ہونا

[۵]

(۲) درج ذیل اشعار میں استعمال کی گئی صنعتوں کے نام لکھیے۔

(۱) کڑا پن آگے مردان خدا کے چل نہیں سکتا

کفِ داؤد میں یکساں ہے عالم موم و آہن کا
(۲) ادب تاچند، اے دست ہوس، قاتل کے دامن کا
سنجھل سکتا نہیں اب دوش سے بوجھ اپنی گردن کا
(۳) ذیل میں سے کسی ایک شعر کی تقطیع کیجیے۔

[۳]

(۱) عرب جس کا چرچا ہے یہ کچھ، وہ کیا تھا جہاں سے الگ اک جزیرہ نما تھا
(۲) گدا دست اہل کرم دیکھتے ہیں ہم اپنا ہی دم اور قدم دیکھتے ہیں
حصہ پنجم: اطلاقی تحریری مہارت - کل نمبرات: (۱۰)

[۵]

[۵]

سوال نمبر ۵ (الف) آپ کے جو نیر کالج میں منعقد جشن یوم آزادی کی روداد لکھیے۔
(ب) فرض کیجیے کہ آپ کو ایک سبزی فروش سے انٹرویو لینا ہے۔
اس کے لیے کم از کم دس سوالات درج ذیل نکات کی بنیاد پر ترتیب دینا ہے۔

(۱) آبا و اجداد اور تعلیم (۲) پیشے کا انتخاب اور آمدنی (۳) گاہکوں کا رویہ (۴) پیغام

विषय: मराठी
इयत्ता: बारावी

कृतीपत्रिका
सहामाही परीक्षेसाठी

वेळ: २ तास
गुण: ५०

विभाग- गद्य

कृती १अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

(८)

१) चौकटी पूर्ण करा.

(२)

१. प्रवासातील शेवटच्या १.-----

टप्प्यात २.-----

२. किती गाड्या होत्या -----

आपली ड्युटी ची चौकट -----

प्रवासातील शेवटच्या टप्प्यात कारगील आणि भग्न द्रासला जायला निघालो. तेव्हा कारगिलमध्ये शिरताना लागणाऱ्या एका पुलावर एक सैनिक तैनात होता. आमच्या चार गाड्यांची तपासणी चालू असतानाच मी त्याच्याशी गप्पा मारत होते. "कल आपको इसी रास्ते से वापस जाना है!" असं तो म्हणाला. बढिया, "कल फिर मिलेंगे!" "नहीं, कल मैं नहीं रहूंगा! मेरा बडी होगा, मतलब मेरा साथी! लेकिन आपको कारगिल में किसी भी चीज की जरूरत पड़े, तो यहा जरूर आना!"

आम्ही योजल्याप्रमाणे कार्यक्रम आटोपून दुसऱ्या दिवशी संध्याकाळी त्या पुलावर आलो, तर तोच वच्चा उभा होता. "अरे तू परत आलास?" ह्या माझ्या प्रश्नावर तो हसून म्हणाला, "मैं गया ही कहा था? मेरा बडी वीमार है, इसलिये मैं कल से यही हू!" जवळजवळ छत्तीस तास तो मुलगा तिथे उभा होता.

"अरे, तुझा बडी आज पण नाही आला तर?" माझ्या दहा ते पाच या ड्युटीच्या चौकटीत हे छत्तीस तास उभे राहणं बसतच नव्हतं. तो हसून म्हणाला, "मॅडम, कोई बात नहीं! वो ठीक होने तक मैं यहा खड़ा रहूंगा - चाहे और दो दिन भी क्यू ना लगे!" हे इतक्या सहजतेने तू कसं बोलतोस?" या माझ्या प्रश्नावर तो डोक्याला हात लावून म्हणाला, "सब कुछ आसान है, मॅडमजी! सिर्फ दिमाग में डाल देना है! प्रश्न पडायच्या आतच उत्तर तयार असलेला हा वीस - एकवीस वर्षांचा मुलगा!

३) कारगिल मधील पुलावर पहरा करणाऱ्या सैनिकाच्या, 'सिर्फ दिमाग में डालना है'. या उदगारातील आशय तुमच्या जीवनात कसा अमलात आणला ते लिहा.

किंवा

४) सैनिकी जीवन आणि सामान्य नागरिकांचे जीवन यांची तुला तुमच्या शब्दात करा.

क) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा. ४

१) लेखिका यांची क्रणी आहे ----- (२)

२) लेखिकेला दैनिकासाठी करावयास सांतगतलेले लेखन -----.

मला अनेक विद्यार्थ्यांची आणि त्यांच्या पालकांची पत्रं येतात. माझ्या पुस्तकांचा त्यांना आयुष्यात कसा उपयोग झाला, याविषयी ते लिहितात. मला आज इथं त्या सर्वांचे आभार मानायचे आहेत. त्याचप्रमाणे ज्या ज्या व्यक्तींनी मला निरनिराळे पदर उलगडून दाखवले, आणि माझा घडा ज्ञानानं व अनुभव ३/४ त्या सर्वांचेच मला आभार मानायचे आहेत. अनेक तरुण-तरुणींनी आलेले कटू अनुभव वाजूला सारून पुन्हा नव्यानं, जोशानं आणि जोमानं आयुष्य जगण्यास सुरुवात केली. अशा तरुण-तरुणींकडूनही मला खूप काही शिकायला मिळालं. त्यांचीही मी क्रणी आहे.

काही लोकांना माझे लेखन कपोलकल्पित वाटतं. पण खरं सांगायचं, तर माझं आयुष्य अशा कल्पिताप्रमाणे भासणाऱ्या घटनांनी भरलेलं आहे.

पंधरा वर्षांपूर्वी प्रसिद्ध पत्रकार टी. जे. एस. जॉर्ज यांनी मला न्यू इंडियन एक्सप्रेस या दैनिकासाठी स्तंभलेखन करण्याची विनंती केली. आठवड्यातून एक लेख लिहावा लागणार होता. मी सुरुवातीला थोडी साशंक होते, कारण माझे स्वतःचं शालेय शिक्षण दहाव्या इयत्तेपर्यंत कन्नड माध्यमातून झालेलं आहे. त्यामुळे इंग्रजीपेक्षा कन्नड भाषेतून लेखन करणं मला सहज जमतं. परंतु जॉर्ज मला म्हणाले, "भाषा हे केवळ एक साधन आहे. पण त्या भाषेच्या आतमध्ये कथा गुंफणारी एक व्यक्ती असते. ती व्यक्तीच जास्त महत्त्वाची असते. तुम्ही एक कथाकथनकार आहात. त्यामुळे तुम्ही फक्त तुमची गोष्ट सांगायला सुरुवात करा: भाषा त्याबरोबर

आपोआप वळणावर देईल." अशा रीतीनं माझ्या इंग्रजी लेखनाचा प्रवास सुरू झाला. मी आजवर इंग्रजीमध्ये जे काही लेखन केलं, त्याचं संपूर्ण श्रेय जॉर्ज यांना आहे. माझ्या पहिल्या पुस्तकाचं शीर्षक त्यांनीच सुचवलं, 'वाइज अँड अदरवाइज त्यासाठी प्रस्तावना' दुसऱ्या त्यांनीच लिहिली.

२) लेखिकेला लेखन करण्यासाठी साशंक असण्याची कारणे -----

(२)

विभाग-२ पद्य

कृती २. (अ) खालील कवितेच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(८)

(१) कवितेतील स्त्री करत असलेली विविध कामे -

(२)

(य)

(१)

(२) खालील अर्थाच्या ओळी कवितेतून शोधून लिहा -

(२)

(य) गोंदणाच्या हिरव्या नक्षीप्रमाणे शेत पिकाने सजवते.

(१)

(२) स्वतःचा जीवच जणू कांद्याच्या रोपाच्या रूपात लावते.

(१)

सरी-वाफ्यात, कांदं लावते

बाई लावते

नाही कांदं ग, जीव लावते

बाई लावते

काळ्या आईला, हिरवं गोंदते

बाई गोंदते

रोज मातीत, मी ग नांदते

बाई नांदते

फुलं सोन्याची, झेंडू तोडते

बाई तोडते

नाही फुलं ग, देह तोडते

बाई तोडते

घरादाराला, तोरण बांधते

बाई बांधते

रोज मातीत, मी ग नांदते

बाई नांदते

ऊस लावते, बेणं दावते

बाई दावते

नाही बेणं ग, मन दावते

बाई दावते

कांड्या-कांड्यांनी, संसार सांधते

बाई सांधते

रोज मातीत, मी ग नांदते

बाई नांदते

उन्हातान्हात, रोज मरते

बाई मरते

हिरवी होऊन, मागं उरते

बाई उरते

खोल विहिरीचं, पाणी शेंदते

बाई शेंदते

रोज मातीत, मी ग नांदते

बाई नांदते

(३) अभिव्यक्ती :

कुटुंबाच्या उदरनिर्वाहाकरिता कष्टकरी शेतकरी स्त्रीचे योगदान स्पष्ट करा.

(५)

(इ) खालीलपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा :

काव्य सौंदर्य :

कोणत्या काळीं कळेना मी जगाया लागलों

अन् कुठे आयुष्य गेलें कापुनी माझा गव्वा !

सांगती 'तात्पर्य' माझें सारख्या खोट्या दिशा :

"चालणारा पांगव्वा अन् पाहणारा आंधळा !"

माणसांच्या मध्यरात्रीं हिंडणारा सूर्य मी :

माझ्यासाठी न माझा पेटण्याचा सोहळा !

वरील ओळींतील भावसौंदर्य स्पष्ट करा.

(५)

विभाग ३ - साहित्यप्रकार : कथा

कृती ३. खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(४)

(अ) (१) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

(य) कथा उत्कर्षबिंदूपर्यंत पोहोचण्या मागील कारण लिहा. (१)

(र) कथेतील भाषादोजनेचे घटक लिहा. (१)

कथेत चांगल्या-वाईटाचा संघर्ष असतो. त्यातूनच नाट्यमयता निर्माण होते. या संघर्षातूनच कथा उत्कर्षबिंदूपर्यंत पोहोचते. कथेत प्रत्येक वेळी संघर्ष किंवा नाट्य हे वाईट घटनांचेच असते असे नाही, तर आनंद आणि सुखात्मिक घटनांतूनही नाट्यमयता निर्माण होते. कथेच्या शेवटी कथेतील अनुभवांचा, घटनांचा उत्कर्षबिंदू नाट्यपूर्णरीतीने साधता येतो; पण तरीही कथानकाच्या ओघात स्वाभाविकपणे झालेला शेवट वाचकाला आकर्षित करतो.

कथेतील संवाद हे चॅटपटीत, आकर्षक, वाचकाच्या भावविश्वाला स्पर्श करणारे आणि कथानकाला प्रवाही ठेवणारे असतात. पात्रांच्या स्वभावधर्मानुसार व परिस्थितीजन्य घटनांनुसार संवाद लिहिले जातात. या संवादात लय व आंतरिक संगती महत्त्वाची असते. संवादातून रसनिर्मिती आणि रसपरिपोष होत असतो. अर्थपूर्ण संवाद कथेला वेगळी उंची प्राप्त करून देतात.

कथानक भाषेच्या मदतीने साकार होत असते. कथेतील पात्रांच्या स्वभाव वैशिष्ट्यांनुसार व कथेतील वातावरणानुसार भाषेची योजना केली जाते. कथाकार, त्याचा दृष्टिकोन, त्याची अनुभव घेण्याची पद्धत यांनुसार कथेचे भाषारूप आणि शैलीविशेष निश्चित होत जातात. कथा लिहिताना साधारणतः प्रमाण भाषा आणि बोली भाषा यांची सरमिसळ केली जाते. तसेच कथा पूर्णपणे बोलीभाषेतही लिहिली जाते.

(२) कथेतील संवादाची वैशिष्ट्ये लिहा.

(२)

व्याकरण घटक व वाक्प्रचार.

कृती ५. (अ) सूचनेनुसार कृती करा :

(१०)

(१) (च) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

किती आतून हसतात ती !

वरील विधानाचे योग्य विधानार्थी वाक्य ओळखून लिहा :

(१) ती आतून हसतात.

(२) ती फार हसतात आतून.

(३) ती आतून हसत राहतात.

(४) ती खूप आतून हसतात.

(२) सूचनेप्रमाणे सोडवा :

(१)

पुढचे सगळे मार्ग बंदच होते.

(नकारार्थी वाक्य करा.)

(२) (च) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

'पावलोपावलो' या सामासिक शब्दातील समास ओळखून लिहा.

(१) अव्ययीभाव समास

(२) बहुव्रीही समास

(३) द्वंद्व समास

(४) तत्पुरुष समास

(२) 'चोरभय' या सामासिक शब्दातील समासाचे नाव लिहा.

(१)

(३) (च) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

श्रीधर पंतानी बैलांना बांधले.

या वाक्यातील प्रयोग ओळखा :

(१) कर्तरी प्रयोग

(२) कर्मणी प्रयोग

(३) भावे प्रयोग

(४) यापैकी नाही

(२) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

कर्मणी प्रयोगाचे वाक्य ओळखून लिहा.

(१) केशवने सदरा खरेदी केला.

(२) स्वाती चित्र रंगवते.

(३) त्यांनी शेळ्यांना बांधले.

(४) यापैकी नाही.

(४) (य) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

दमडिचं तेल आणलं, सासूबाईचं न्हाणं झालं
मामंजीची दाढी झाली, भावोजीची शेंडी झाली
उरलं तेल झाकून ठेवलं, लांडोरीचा पाय लागला
वेशीपर्यंत ओढळ गेला, त्यात उंट पोहून गेला.
वरील काव्यपंक्तीतील अलंकार ओळखून लिहा.

(१) अनन्वय

(२) अर्थांतरन्यास

(३) अपन्हुती

(४) अतिशयोक्ती

(२) उपमान ओळखा :

(१)

कर्णासारखा दानशूर कर्णच.

वरील वाक्यातील उपमान ओळखा.

(५) (य) 'आभाळाकडे डोळे लावणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ खालील
पर्यायांतून ओळखून लिहा :

(१)

(१) ढगाकडे पाहणे.

(२) पावसाची वाट पाहणे.

(३) आकाश न्याहाळणे.

(४) आभाळ पाहणे.

(२) 'आभाळाकडे डोळे लावणे' या वाक्प्रचाराचा वाक्यात उपयोग
करा.

(१)

(आ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे २०० ते २५० शब्दांत
निबंध लिहा :

(१०)

- (१) मी अनुभवलेला निसर्ग
- (२) माझा आवडता खेळ
- (३) घंटागाडीवरील कर्मचाऱ्याचे मनोगत
- (४) मी शिक्षक झालो तर
- (५) युग तंत्रज्ञानाचे

